

4. PREVENTIVNI PROGRAMI

4.3 VZGOJA ZA ZDRAVJE

V letu 2021 je bilo izvedenih 12.618 različnih dejavnosti vzgoje za zdravje in 35.750 dejavnosti s področja vzgoje za ustno zdravje za otroke, mladostnike, starše in pedagoške delavce.

Vzgoja za (ustno) zdravje je opredeljena kot proces učenja z oblikovanjem pozitivnih stališč, navad ali vedenja posameznika, skupine ali populacije. Z različnimi programi vzgoje za zdravje omogočamo posamezniku pridobivanje znanja, veščin ter oblikovanje stališč in vedenj za zdrav slog življenja. Pri pridobivanju znanj, veščin, zdravih navad in vedenj na področju ohranjanja in krepitev ustnega zdravja otrok in mladostnikov, staršev ter strokovnega kadra v vzgojnoizobraževalnih ustanovah, pomembno prispeva program vzgoje za ustno zdravje. Za potrebe zbiranja podatkov o dejavnosti vzgoje za (ustno) zdravje v zdravstvenih ustanovah se za vzgojo za zdravje upošteva vse, kar je opredeljeno zgoraj, je v naprej načrtovano ali se izvede glede na potrebe okolja, poteka med posameznikom/skupino in zdravstvenim delavcem/ci ali sodelavcem/ci.

V poglavju predstavljamo podatke o izvajanju programa vzgoje za zdravje, ki obsega dejavnosti vzgoje za zdravje za otroke in mladostnike ter vzgoje za ustno zdravje za otroke in mladostnike. Vzgoja za (ustno) zdravje se izvaja v zdravstvenih domovih, vzgojnoizobraževalnih ustanovah ali v lokalni skupnosti.

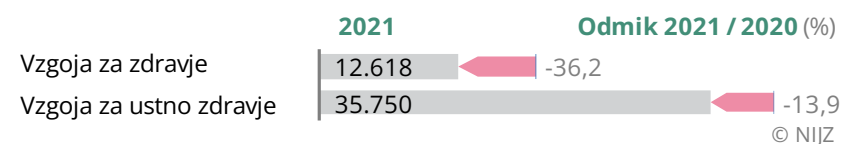
Od leta 2019 dalje je potekala prenova beleženja in poročanja dejavnosti vzgoje za zdravje in vzgoje za ustno zdravje. S septembrom 2020 smo prešli na poročanje preko aplikacije eSZBO, vendar se v sistem niso uspeli vključiti vsi izvajalci/poročevalci. Posledično za šolsko leto 2020/2021 in koledarsko leto 2021 nismo mogli predstaviti vseh podatkov.

V primerjavi z letom 2020 se je število dejavnosti precej zmanjšalo. Razlogi za zmanjšanje na področju vzgoje za zdravje so še vedno v soočanju z epidemijo covid-19, kot leto prej. Z odredbo Ministrstva za zdravje se je močno omejilo izvajanje preventivnih dejavnosti (vključno z vzgojo za zdravje) z nekaterimi izjemami. Izvajalci vzgoje za zdravje so bili premeščeni na delovišča povezana z obvladovanjem epidemije (jemanje brisov, cepljenje ...). Na področju vzgoje za ustno zdravje je padec izvedenih dejavnosti v primerjavi z letom 2020 manjši.

Podatki za leto 2021 kažejo, da se je večji del dejavnosti izvedlo za osnovnošolsko populacijo, kar velja tako za vzgojo za zdravje (8.741 različnih dejavnosti), kot tudi za vzgojo za ustno zdravje (24.702 različnih dejavnosti). Glede na prikazane podatke za področje vzgoje za ustno zdravje so bili vsebin s področja ustne higijene, ohranjanja in krepitev ustnega zdravja ter zdrave prehrane deležni v vseh starostnih obdobjih. Opazen je trend porasta individualnih obravnav, kar je moč pripisati spremenjenim epidemiološkim razmeram in potrebam v opazovanem obdobju. Aktivnosti vzgoje za (ustno) zdravje so se izvajale v prostorih šole, zdravstvenih domovih, nekatere dejavnosti pa so se izvedle tudi »na daljavo« preko videopovezav. Izvedbe aktivnosti vzgoje za ustno zdravje so za to obdobje za posamezno regijo prikazane po vsebinah in starostnih obdobjih v nadaljevanju, pri regionalnih primerjavah.

Podatkov o izvajanju vzgoje za zdravje v sodelovanju z osnovnimi in srednjimi šolami zaradi prej opisanih sprememb za šolsko 2020/21 ne prikazujemo. Zaradi enakih razlogov v tem letu niso prikazani podatki o udeležbi v programu Priprava na porod in starševstvo.

4.3 Slika 1: **Dejavnosti vzgoje za zdravje, Slovenija, 2021 in odmik od leta 2020**

Vir: Podatki o planu in realizaciji za zdravstvene storitve za leto 2020, 2021

VZGOJA ZA ZDRAVJE 2021

DEJAVNOSTI VZGOJE ZA ZDRAVJE

DEJAVNOSTI VZGOJE ZA USTNO ZDRAVJE

Najpogosteje izvajani vsebini v vseh starostnih obdobjih

53 % individualna zobozdravstvena vzgoja

28 % zobozdravstvena vzgoja

4.3 Tabela 1: *Dejavnosti vzgoje za zdravje po vsebinah in starostnih obdobjih, Slovenija, 2021*

Izvajanja po vsebinah	Število	%
Predšolsko obdobje		
Zdrave navade	361	19,6
Varnost in preprečevanje poškodb	48	2,6
Preprečevanje nalezljivih bolezni in osebna higiena	261	14,1
Druge vsebine v vrtcih za otroke	1.097	59,5
Predavanja za vzgojitelje predšolskih otrok	35	1,9
Predavanja za starše predšolskih otrok	43	2,3
SKUPAJ	1.845	100,0
Osnovnošolsko obdobje		
Osnovni program vzgoje za zdravje	4.653	53,2
Druge vsebine za osnovnošolce	3.618	41,4
Predavanja za strokovne delavce osnovnih šol	141	1,6
Predavanja za starše osnovnošolcev	158	1,8
Temeljni postopki oživljanja za osnovnošolce	171	2,0
SKUPAJ	8.741	100,0
Srednješolsko obdobje		
Preprečevanje rakavih obolenj	26	1,3
Osebna higiena in odnos do telesa	47	2,3
Medosebni odnosi in samopodoba	56	2,8
Vpliv substanc na telo	61	3,0
Temeljni postopki oživljanja za srednješolce	120	5,9
Druge vsebine za srednješolce	1.680	82,7
Predavanja za strokovne delavce srednjih šol	16	0,8
Predavanja za starše dijakov	26	1,3
SKUPAJ	2.032	100,0
SKUPAJ vsa izvajanja	12.618	

Osnovni program vzgoje za zdravje predstavlja polovico (53 %) vseh dejavnosti pri osnovnošolcih.

4.3 Tabela 2: *Dejavnosti vzgoje za ustno zdravje otrok in mladostnikov po vsebinah in starostnih obdobjih, Slovenija, 2021*

Izvajanja po vsebinah	Število	%
Predšolsko obdobje		
Učenje čiščenja zob za predšolske otroke	1.226	14,1
Zobozdravstvena vzgoja	2.159	24,8
Predavanja za strokovne delavce in starše	610	7,0
Individualna zobozdravstvena vzgoja	4.711	54,1
SKUPAJ	8.706	100,0
Osnovnošolsko obdobje		
Učenje čiščenja zob od 1. do 5. razreda	2.960	12,0
Učenje čiščenja zob od 6. do 9. razreda	783	3,2
Zobozdravstvena vzgoja	7.297	29,5
Predavanja za strokovne delavce in starše	1.164	4,7
Individualna zobozdravstvena vzgoja	12.498	50,6
SKUPAJ	24.702	100,0
Srednješolsko obdobje		
Zobozdravstvena vzgoja	590	25,2
Individualna zobozdravstvena vzgoja	1.752	74,8
SKUPAJ	2.342	100,0
SKUPAJ vsa izvajanja	35.750	

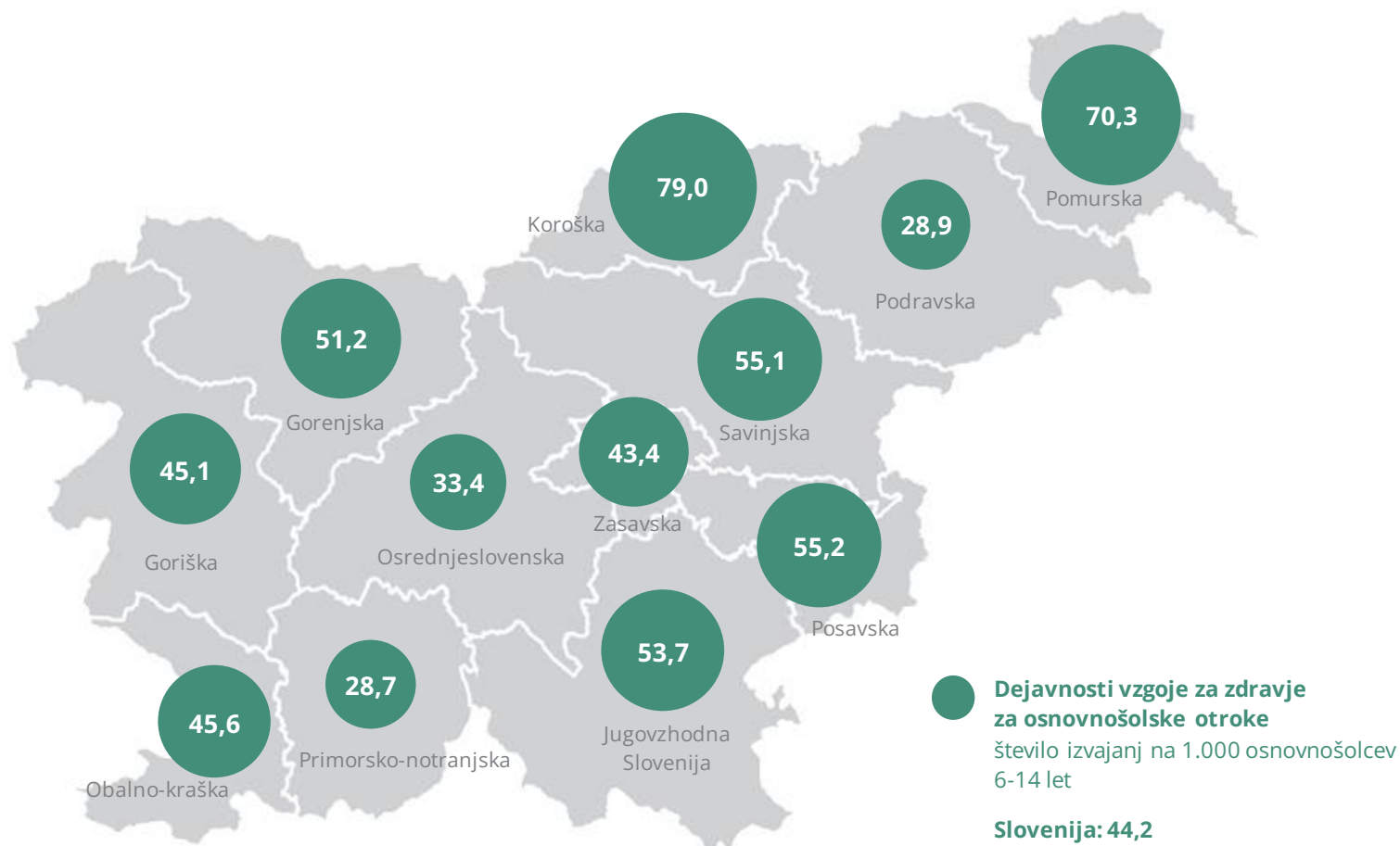
V letu 2021 beležimo v vseh starostnih obdobjih največji delež **INDIVIDUALNE ZOBOZDRAVSTVENE VZGOJE.**

Viri: ZZZS, Podatki o planu in realizaciji za zdravstvene storitve za leto 2021

REGIONALNE PRIMERJAVE

4.3 Slika 2: *Dejavnosti vzgoje za zdravje¹⁾ za osnovnošolske otroke po statističnih regijah, Slovenija, 2021*

¹⁾ Število skupinskih dejavnosti vzgoje za zdravje (brez predavanj za strokovne delavce in starše)
Viri: Poročilo o dejavnosti zobozdravstvenega varstva (Obr. 8,294)

4.3 Tabela 3: *Dejavnosti vzgoje za zdravje po vsebinah, obdobjih in statističnih regijah, Slovenija, 2021*

Izvajanja po vsebinah	Pomurska	Podravska	Koroška	Savinjska	Zasavska	Posavska	Jugovzhodna Slovenija	Osrednjeslovenska	Gorenjska	Primorsko-notranjska	Goriška	Obalno-kraška	SLOVENIJA
Predšolsko obdobje													
Zdrave navade	23	3	3	247	4	-	46	-	21	-	12	2	361
Varnost in preprečevanje poškodb	-	-	-	17	4	-	5	-	-	14	8	-	48
Preprečevanje nalezljivih bolezni in osebna higiena	17	60	16	23	1	9	66	7	33	-	13	16	261
Druge vsebine v vrtcih za otroke	46	173	93	229	-	10	102	246	102	1	66	29	1.097
Predavanja za vzgojitelje predšolskih otrok	-	1	3	7	1	1	3	-	16	-	3	-	35
Predavanja za starše predšolskih otrok	-	13	1	-	-	11	-	16	2	-	-	-	43
SKUPAJ	86	250	116	523	10	31	222	269	174	15	102	47	1.845
Osnovnošolsko obdobje													
Osnovni program vzgoje za zdravje	326	333	327	563	119	287	358	1.387	414	107	192	240	4.653
Druge vsebine za osnovnošolce	287	441	161	715	88	82	365	381	576	35	282	205	3.618
Predavanja za strokovne delavce osnovnih šol	4	7	7	28	28	11	8	3	39	-	-	6	141
Predavanja za starše osnovnošolcev	10	-	15	17	21	23	15	24	28	-	1	4	158
Temeljni postopki oživljanja za osnovnošolce	18	-	2	29	6	2	33	20	39	-	12	10	171
SKUPAJ	645	781	512	1.352	262	405	779	1.815	1.096	142	487	465	8.741

Tabela se nadaljuje.

Nadaljevanje tabele.

Izvajanja po vsebinah	Pomurska	Podravska	Koroška	Savinjska	Zasavska	Posavska	Jugovzhodna Slovenija	Osrednjeslovenska	Gorenjska	Primorsko-notranjska	Goriška	Obalno-kraška	SLOVENIJA
Srednješolsko obdobje													
Preprečevanje rakavih obolenj	-	-	13	1	-	-	1	6	3	-	-	2	26
Osebna higiena in odnos do telesa	9	1	14	-	-	2	1	3	-	-	11	6	47
Medosebni odnosi in samopodoba	-	18	1	9	-	-	-	3	11	-	9	5	56
Vpliv substanc na telo	2	10	8	-	-	31	3	2	-	-	5	-	61
Temeljni postopki oživljanja za srednješolce	-	-	-	55	-	-	3	45	14	-	3	-	120
Druge vsebine za srednješolce	22	33	34	144	2	106	56	891	253	11	54	74	1.680
Predavanja za strokovne delavce srednjih šol	1	-	1	3	-	-	7	-	3	-	1	-	16
Predavanja za starše dijakov	1	-	-	2	-	13	-	-	10	-	-	-	26
SKUPAJ	35	62	71	214	2	152	71	950	294	11	83	87	2.032
SKUPAJ vsa izvajanja	766	1.093	699	2.089	274	588	1.072	3.034	1.564	168	672	599	12.618

Vir: ZZS, Podatki o planu in realizaciji za zdravstvene storitve za leto 2021

4.3 Tabela 4: *Dejavnosti vzgoje za ustno zdravje otrok in mladostnikov po vsebinah, starostnih obdobjih in statističnih regijah, Slovenija, 2021*

Izvajanja po vsebinah	Pomurska	Podravska	Koroška	Savinjska	Zasavska	Posavska	Jugovzhodna Slovenija	Osrednjeslovenska	Gorenjska	Primorsko-notranjska	Goriška	Obalno-kraška	SLOVENIJA
Predšolsko obdobje													
Učenje čiščenja zob za predšolske otroke	21	84	105	438	3	3	24	187	71	-	96	194	1.226
Zobozdravstvena vzgoja	352	334	56	428	-	11	22	418	149	79	263	47	2.159
Predavanja za strokovne delavce in starše	15	16	101	276	-	109	-	52	11	3	23	4	610
Individualna zobozdravstvena vzgoja	16	1.151	323	1.609	25	112	56	931	308	5	144	31	4.711
SKUPAJ	404	1.585	585	2.751	28	235	102	1.588	539	87	526	276	8.706
Osnovnošolsko obdobje													
Učenje čiščenja zob od 1. do 5. razreda	144	140	298	478	106	93	196	825	398	-	282	-	2.960
Učenje čiščenja zob od 6. do 9. razreda	10	66	140	221	52	66	6	163	3	-	56	-	783
Zobozdravstvena vzgoja	1.400	579	311	828	101	54	215	1.300	1.618	109	536	246	7.297
Predavanja za strokovne delavce in starše	35	12	24	551	-	206	8	43	167	8	108	2	1.164
Individualna zobozdravstvena vzgoja	562	2.209	1.256	2.586	221	1.502	233	1.617	538	51	1.385	338	12.498
SKUPAJ	2.151	3.006	2.029	4.664	480	1.921	658	3.948	2.724	168	2.367	586	24.702
Srednješolsko obdobje													
Zobozdravstvena vzgoja	11	15	-	37	-	35	-	461	20	-	3	8	590
Individualna zobozdravstvena vzgoja	-	585	3	482	7	188	11	201	15	8	222	30	1.752
SKUPAJ	11	600	3	519	7	223	11	662	35	8	225	38	2.342
SKUPAJ vsa izvajanja	2.566	5.191	2.617	7.934	515	2.379	771	6.198	3.298	263	3.118	900	35.750

Vir: ZZS, Podatki o planu in realizaciji za zdravstvene storitve za leto 2021

DEFINICIJE

OKRAJŠAVA	NAZIV	DEFINICIJA	DODATNA POJASNILA	ANG IZRAZ
	Vzgoja za zdravje	Vzgoja za zdravje je načrtovan proces, ki z različnimi pristopi posamezniku omogoča pridobivanje znanja ter oblikovanje stališč in vedenj za zdrav slog življenja.	Beleži se samo dejavnosti, ki so načrtovane. Ne upoštevamo npr. pogovora z bolnikom ob obravnavi ali pregledu, ker je to del vsake obravnave ali pregleda.	Health education
	Vzgoja za ustno zdravje	Vzgoja za ustno zdravje je formalno določen obseg aktivnosti, ki so zasnovane z namenom informiranja, motiviranja in opolnomočenja različnih ciljnih skupin in posameznikov pri celostni skrbi za ustno zdravje in izhajajo iz njihovih potreb.	Izvaja se na podlagi usmeritev za izvajanje zobozdravstvene vzgoje in preventive v okviru preventivnega zdravstvenega varstva na primarni ravni. Beleži se aktivnosti, ki so namenjene otrokom in mladostnikom, staršem, strokovnjakom v vzgoji in izobraževanju.	Oral health education
	Šolsko leto	Šolsko leto se začne 1. 9. in konča 31. 8.	Podatke o sodelovanju med Vzgojno-izobraževalnimi ustanovami spremljamo vezano na šolsko leto, plačnik storitev ZZS pa na koledarsko oz. obračunsko.	School year
	Osnovni program vzgoje za zdravje	Osnovni program vzgoje za zdravje obsega v naprej dogovorjene in pripravljene vsebine vzgoje za zdravje za vsak razred osnovne šole in vsak letnik srednje šole.	Vsebine in delavnice za osnovne šole so opredeljene v priročniku Za boljše zdravje otrok in mladostnikov (NIJZ, 2015), vsebine in delavnice za srednje šole pa v priročniku Odnos do telesa (NIJZ, 2019)	Basic health education program
	Priprava na porod in starševstvo	Program skupinske vzgoje za zdravje bodočih staršev (nekoč šola za starše)	Vsebine in pristopi so opredeljeni v dokumentu Priprava na porod in starševstvo, prav tako strokovne smernice za izvajalce in izročki za uporabnike (NIJZ, 2018)	Childbirth and parental prepering classes

SEZNAM SLIK

4.3 Slika 1: Dejavnosti vzgoje za zdravje , Slovenija, 2021 in odmik od leta 2020	2
4.3 Slika 2: Dejavnosti vzgoje za zdravje²⁾ za osnovnošolske otroke po statističnih regijah, Slovenija, 2021	6

SEZNAM TABEL

4.3 Tabela 1: Dejavnosti vzgoje za zdravje po vsebinah in starostnih obdobjih, Slovenija, 2021	4
4.3 Tabela 2: Dejavnosti vzgoje za ustno zdravje otrok in mladostnikov po vsebinah in starostnih obdobjih, Slovenija, 2021.....	5
4.3 Tabela 3: Dejavnosti vzgoje za zdravje po vsebinah, obdobjih in statističnih regijah, Slovenija, 2021	7
4.3 Tabela 4: Dejavnosti vzgoje za ustno zdravje otrok in mladostnikov po vsebinah, starostnih obdobjih in statističnih regijah, Slovenija, 2021	9